

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Наказ Міністерства освіти і науки України від 11.07.2019 № 2)

Дніпровський державний
аграрно-економічний
університет

Видавництво ТОВ «ДКС-центр»

Ефективна економіка № 2, 2022

Шифр: інноваційний потенціал

Лохман Н.В.,

*д.е.н., доцент, завідувач кафедри економіки та бізнесу,
Донецький національний університет економіки і торгівлі імені Михайла Туган-
Барановського, м. Кривий Ріг, Україна
ORCID ID <https://orcid.org/0000-0002-8525-8902>*

Корнілова О.В.,

*к.е.н., доцент, доцент кафедри управління персоналом та економіки підприємства,
Маріупольський державний університет, м. Маріуполь, Україна
ORCID ID <https://orcid.org/0000-0001-8394-4506>*

Грищук О.А.,

*асистент кафедри економіки та бізнесу,
Донецький національний університет економіки і торгівлі імені Михайла Туган-
Барановського, м. Кривий Ріг, Україна
ORCID ID <https://orcid.org/0000-0002-6901-0202>*

Омельченко Ю.В.,

*студентка спеціальності «Готельно-ресторанна справа», кафедра економіки та бізнесу
Донецький національний університет економіки і торгівлі імені Михайла Туган-
Барановського, м. Кривий Ріг, Україна
ORCID ID 0000-0003-1395-2054*

МОНІТОРИНГ РЕАЛІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ТУРИСТИЧНОЇ СФЕРИ УКРАЇНИ

Lokhman N.V.,

*Doctor of Economics, Associate Professor, Head of the Department of Economics and Business
Mykhaylo Tuhon-Baranovskyi Donetsk National University of Economics and Trade, Krivoy
Rog, Ukraine*

Kornilova O.,

*PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Personnel Management and
Economics of Enterprise, Mariupol State University, Mariupol, Ukraine*

Grishchuk O.,

*Assistant of the Department of Economics and Business, Mykhaylo Tuhon-Baranovskyi Donetsk
National University of Economics and Trade, Krivoy Rog, Ukraine*

Omelchenko Yu.,

MONITORING THE REALIZATION OF THE INNOVATIVE POTENTIAL OF THE TOURISM SECTOR OF UKRAINE

Розроблено алгоритм моніторингу розвитку інноваційного потенціалу туристичної сфери, який охоплює такі напрями: характеристика конвертації інноваційного потенціалу в інноваційний туристичний продукт; дослідження особливостей і проблем туристичної сфери, аналіз залежності доходу від надання туристичних послуг в Україні від факторів розвитку інноваційного потенціалу. Встановлено, що в результаті конвертації інноваційного потенціалу в інноваційний туристичний продукт виробляється та реалізується інноваційний продукт (послуга) на ринку туризму та гостинності. Визначено особливості туристичної сфери які розглядаються залежно від особливостей: туристичного ринку, типів інновацій, туристичного продукту, споживачів туристичного продукту, інвестування в інновації в туристичній сфері. Розглянуто основні проблеми інновацій в туризмі як сфери бізнесу, які стосуються національної туристичної політики, туристичного ринку, попиту на туристичні послуги, туристичних підприємств та підприємств індустрії гостинності, інвестицій в інновації. Побудовано кореляційні поля залежності розвитку туристичної сфери в Україні від факторів розвитку інноваційного потенціалу.

Entities in the field of tourism seek innovative transformations, but innovative changes must be introduced gradually and thoughtfully, carefully studying the market and based on the experience of developed countries and their own experience.

The solution to this problem is possible through the use of monitoring the development of innovative potential of the tourism sector in Ukraine. An algorithm for monitoring the development of innovation potential of the tourism sector has been developed, which covers the following areas: characteristics of the conversion of innovation potential into an innovative tourism product; research of features and problems of the tourist sphere, analysis of the dependence of income from the provision of tourist services in Ukraine on the factors of innovation potential development. It is established that as a result of conversion of innovative potential into innovative tourist product an innovative product (service) is produced and sold on the market of tourism and hospitality. The peculiarities of the tourist sphere are determined, which are considered depending on the peculiarities: the tourist market, types of innovations, tourist product, consumers of the tourist product, investment in innovations in the tourist sphere. The main problems of innovations in tourism as business spheres related to the national tourism policy, tourism market, demand for tourism services, tourism enterprises and hospitality industry enterprises, investment in innovation are considered. Correlation fields of dependence of tourism development in Ukraine on factors of innovation potential development are constructed.

The research results indicate that the innovative potential of the tourism sector should be aimed at increasing demand for tourism products, which aims to increase the number of people staying in accommodation facilities by increasing domestic and foreign tourists and developing innovation potential of the industry

and economic system of Ukraine as a whole. due to the functioning of innovatively active enterprises, the sale of innovative products (services) and the introduction of innovations in the hospitality industry. This will improve the overall innovative state of the country and its competitiveness.

Ключові слова: *інноваційний потенціал; туристична сфера; туристичний продукт; моніторинг; кореляція.*

Keywords: *innovation potential; tourist sphere; tourist product; monitoring; correlation.*

Постановка проблеми. Суб'єкти туристичної сфери прагнуть інноваційних змін у своїй діяльності, заради того щоб бути конкурентоспроможними, це можливо, якщо інноваційний потенціал забезпечує ефективну інноваційну діяльність цих суб'єктів.

Не зважаючи на всі катаклізми всесвітня торговельна організація намагалася дотримуватися свого прогнозу щодо перспектив розвитку туризму до 2020 року, у звіті «Панорама 2020» представлено середньорічні темпи зростання кількості міжнародних туристів на 4%, відповідно до 2020 року планувалося 1,6 млрд. подорожуючих [4], але пандемія, яка визвана коронавірусною хворобою COVID-19, значно зменшила темпи розвитку цієї сфери.

Туризм є багатовекторною та мультигалузевою сферою і тому складною для запровадження радикальних інновацій, але інноваційність туристичної сфери не викликає сумнівів, тому що вона має вирішальне значення не тільки для функціонування окремих підприємств, але і для всієї туристичної сфери [15].

Суб'єкти туристичної сфери прагнуть інноваційних перетворень, проте інноваційні зміни потрібно вводити поступово та обдуманно, ретельно вивчаючи ринок та спираючись на досвід розвинутих країн світу та власний досвід [9]. Вирішення цієї задачі можливо через застосування моніторингу розвитку інноваційного потенціалу туристичної сфери в Україні.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання дослідження інноваційного потенціалу у туризмі розглядають сьогодні ряд вчених: Гуржий Н.Н., Третинко А.В., Давидова О., Драчук Ю.З., Дульцева І.І., Зинovieв Ф.В., Бартошук А.В., Кальченко О.М., Кравченко А.В., Костючик С.В., Крупський О.П., Михайліченко Г.І., Панухник О.

Проведений аналіз понять інноваційного потенціалу в туристичній сфері [3, 4, 6, 8, 11, 11, 13, 14, 16] дозволив виявити певну дотичність запропонованих понять, а саме:

- інноваційний туристичний потенціал пропонується розуміти як взаємодію ресурсів і можливостей інновацій в туризмі на усіх рівнях його функціонування;
- інноваційний туристичний потенціал на мезо- та макрорівні забезпечує формування певної платформи для розвитку туристичного бізнесу;
- інноваційний потенціал регіону забезпечує готовність використовувати інноваційні ресурси на підприємствах цього регіону;
- інноваційний потенціал туристичного регіону визначає можливості інноваційного розвитку туристичних підприємств регіону;
- інноваційний туристичний потенціал на рівні кластера орієнтується на кооперацію ресурсного забезпечення підприємств туристичної галузі;
- інноваційний потенціал туризму на рівні підприємства втілює можливість використання ресурсів інноваційного потенціалу;
- інноваційний потенціал туристичного підприємства характеризує формування і використання інноваційних ресурсів;
- інноваційний потенціал туристичного підприємства за допомогою наявності і застосування організаційної культури формує інноваційний туристичний продукт шляхом використання інноваційного потенціалу;
- інноваційний потенціал туристичної діяльності підприємства сприяє формуванню інноваційної сфери в туризмі;
- інноваційний потенціал туристичного бізнесу шляхом перетворення і раціоналізації досвіду інновацій в туризмі організує взаємодію інноваційно орієнтованих туристичних підприємств.

Таким чином, генезис інноваційного потенціалу в туристичній сфері базується на вище наданих поняттях дає можливість сформулювати власну думку щодо нього. Інноваційний потенціал в туристичній сфері – це комплексна категорія, яка характеризує можливість і готовність впровадити інноваційний туристичний продукт шляхом застосування наявних та прихованих ресурсів [12]. Але питання комплексного бачення системи моніторингу розвитку інноваційного потенціалу туристичної сфери є не достатньо визначеними і потребують детального дослідження.

Метою статті є розробка та характеристика алгоритму моніторингу розвитку інноваційного потенціалу туристичної сфери в Україні.

Виклад основного матеріалу досліджень.

Моніторинг розвитку інноваційного потенціалу туристичної сфери охоплює такі напрями: характеристика конвертації інноваційного потенціалу в інноваційний туристичний продукт; дослідження особливостей і проблем туристичної сфери, аналіз залежності доходу від надання туристичних послуг в Україні від факторів розвитку інноваційного потенціалу.

Конвертація інноваційного потенціалу в інноваційний туристичний продукт здійснюється через інноваційну діяльність суб'єктів туристичної сфери [3, 10], яку слід розглядати як комплекс наукових, організаційних, технологічних, комерційних, фінансових заходів, які приводять до інновацій і спрямовані на створення нового або зміну існуючого туристичного продукту, освоєння нових ринків збуту, впровадження передових ІТ-технологій у бізнес-процеси і сучасних форм організаційно-управлінської діяльності на підприємстві. Ситуація, коли процес створення туристичного інноваційного продукту вступає в дисонанс із основним бізнес-процесом, досить рідкісна, що зумовлено самою специфікою інноваційної діяльності в туризмі. Тобто інноваційний потенціал має сенс тоді, коли він забезпечує ефективну інноваційну діяльність і сприяє отриманню інноваційного продукту.

В результаті реалізації інноваційного потенціалу туристичні суб'єкти господарювання пропонують інноваційний продукт на ринку туризму та гостинності [2, 3, 5, 17]:

- розробка та комерціалізація нових туристичних та готельних послуг;
- впровадження нових інформаційних технологій при організації транспортних, ресторанных, готельних та інших послуг;
- модифікація традиційних туристичних та супроводжувальних послуг та застосування нових послуг;
- освоєння та популяризація нових туристичних локацій;
- застосування інструментів інноваційного менеджменту при розробці і споживанні традиційних туристичних послуг;
- формування і розвиток нових ринків збуту (споживчих сегментів) туристських та супроводжувальних послуг;
- операційні зміни у виробництві і споживанні традиційного туристичного продукту, готельно-ресторанных, фінансових, страхових послуг тощо;
- застосування управління підприємствами гостинності в умовах маркетингової орієнтації.

Дослідження особливостей туристичної сфери спрямований на визначення ступеню розвитку і рівнів інновацій цієї сфери, тому він має базуватися на визначенні особливостей туристичного ринку, типів інновацій, туристичного продукту, споживачів туристичного продукту, інвестування в інновації в туристичній сфері.

Ступінь інноваційного розвитку туристичної сфери залежить від кон'юнктури туристичного та інноваційного ринків, рівня освіти та кваліфікації кадрів, наявності та використання інноваційного потенціалу [3]. На думку Зиновьева Ф.В. та Бартошук А.В. [5], в туристичній сфері можуть бути здійснені інновації на рівні: інноваційної інфраструктури, інноваційного продукту, організаційних нововведень, технологічних інновацій, маркетингових інновацій. Ці рівні інновації майже збігаються з видами інноваційного продукту в туризмі, які запропонували автори Кальченко О. [6] та Давидова О. [3].

Основні проблеми інновацій в туризмі як сфері бізнесу пов'язані із недосконалістю національної туристичної політики, відсутністю належного фінансування цієї сфери, жорсткою міжнародною конкуренцією. Туристичний ринок характеризується наступними проблемами: політична нестабільність, економічний спад, висока вартість енергоносіїв, небезпека пандемій тощо. Споживання туристичних послуг має недостатній розвиток у зв'язку із старінням населення, зміною цінностей, низьким рівнем доходу населення тощо. Проблеми туристичного підприємства щодо розвитку інновацій у більшості випадків пов'язані із макрочинниками: інфраструктурні, нормативно-правові, економічні, політичні, кадрові чинники. Проблеми інвестицій в інновації туристичної сфери є визначальними для інших труднощів цієї сфери і характеризуються негативними факторами щодо законодавчої бази та інноваційно-інвестиційного клімату. Інновації в туристичний продукт мають негативний вплив з боку структурних інноваційних змін, низької інноваційності ресурсів підприємства, національної специфіки туристичної дестинації.

Насичений, високо динамічний характер туристичної сфери вимагає визначення факторів впливу на розвиток туристичного ринку. Проведені дослідження туристичної сфери дозволили виокремити ряд кількісних факторів, які можуть спричиняти вплив на кількість осіб, що перебували у закладах розміщення, тобто на інтенсивність надання послуг індустрії гостинності в туристичній сфері при реалізації інноваційного потенціалу. Так, в таблиці 1 надані статистичні дані за переліком впливових факторів на кількість осіб, що перебували у закладах розміщення (у) факторів з відповідними позначеннями X_i , де $i = \overline{1,6}$ які необхідні для проведення кореляційно-регресійного аналізу даних факторів з метою встановлення тісноти зв'язку та побудови економетричної моделі, яка відбиває особливості зазначеної взаємозалежності, якщо така існує [1]. Ці початкові дані за кожним факторним показником відповідають умовам закону нормального розподілу.

Порушення нормальності розподілу початкових значень не дозволяє з високим ступенем надійності застосовувати при аналізі різні статистичні критерії.

Таблиця 1.
Початкові дані для виявлення кореляційної залежності кількості осіб, що перебували у закладах розміщення в Україні від зазначених факторів x_i
Складено на основі [18, 19]

Роки	у - Кількість осіб, що перебували у закладах розміщення, тис. осіб	x_1 - Кількість внутрішніх туристів обслугованих туроператорами та турагентами, осіб	x_2 - Кількість в'їзних (іноземних) туристів обслугованих туроператорами та турагентами, осіб	x_3 - Кількість колективних засобів розміщування, од.	x_4 - Кількість інноваційно активних підприємств (надання інформаційних послуг), одиниць	x_5 - Обсяг реалізованої інноваційної продукції (товарів, послуг), (надання інформаційних послуг), млн. грн.	x_6 - Питома вага підприємств, що впроваджували інновації, %
2014	5423,9	322746	17070	4572	62	75,1	15,9
2015	5779,9	357027	15159	4341	57	88,4	18,4
2016	6544,8	453561	35071	4256	83	65,3	18,1
2017	6661,2	476967	39605	4115	83	122,3	17,8
2018	7006,2	456799	75945	4719	55	196,6	14,3
2019	6960,9	520391	86840	5335	13	77,5	16,2
2020	3379,5	222612	11964	4523	13	31,9	17,4

Враховуючи це, необхідно зробити перевірку відповідності початкових даних нормальному закону розподілу, використовуючи метод аналізу величини асиметрії $|A|$ та ексцесу $|E|$. Кореляційні поля залежності доходу від надання туристичних послуг в Україні від зазначених факторів x_i ($i = 1...6$), побудовані засобами інструментарію табличного процесору MS EXCEL (рис. 1). Згідно з методикою виконання кореляційно-регресійного аналізу, на основі побудованих кореляційних полів (рис. 1) можна зробити висновки, що тіснота зв'язку підтвердилась між результативним показником (у) і кількістю обслугованих туристів (x_1), кількістю підприємств, що мали веб-сайт, який функціонував у мережі Інтернет (x_2), кількістю підприємств, які мали доступ до мережі Інтернет (x_3) та загальною кількістю суб'єктів туристичної діяльності (x_4).

Даний висновок підтверджується відповідними коефіцієнтами детермінації R^2 , які прагнуть до 1 (відповідно, для предикторів x_1, x_2 найвищі показники $R^2 = 0,91, R^2 = 0,86$, для предикторів x_3, x_4 - найвищі показники $R^2 = 0,49; R^2 = 0,69$ відповідно. За даними рис. 4. необхідно зазначити, що такі фактори як кількість інноваційно активних підприємств (надання інформаційних послуг) (x_4) та питома вага підприємств, що впроваджували інновації, % (x_6) не підтвердили свого впливу за період, що досліджувався, так, коефіцієнт детермінації тісноти зв'язку склав $R^2=0,24; R^2=0,17$ відповідно. Таким чином, для подальших досліджень, необхідний додатковий аналіз щодо побудови множинної регресійної моделі. Отже, інноваційні показники розвитку України, як економічної системи не мають прямої вплив на функціонування туристичної сфери, що свідчить про низьку ступінь інноваційності цієї сфери.

Вищенаведені результати досліджень дозволяють зазначити, що інноваційний потенціал туристичної сфери має бути спрямований на підвищення попиту на туристичний продукт, який спрямований на збільшення кількості осіб, що перебували у закладах розміщення за рахунок збільшення внутрішніх і іноземних туристів та розвитку інноваційного потенціалу галузі та економічної системи України в цілому за рахунок функціонування інноваційно активних підприємств, реалізації інноваційної продукції (послуг) та впровадження інновацій на підприємствах індустрії гостинності. Це поліпшить загальний інноваційний стан країни та її конкурентоспроможність.

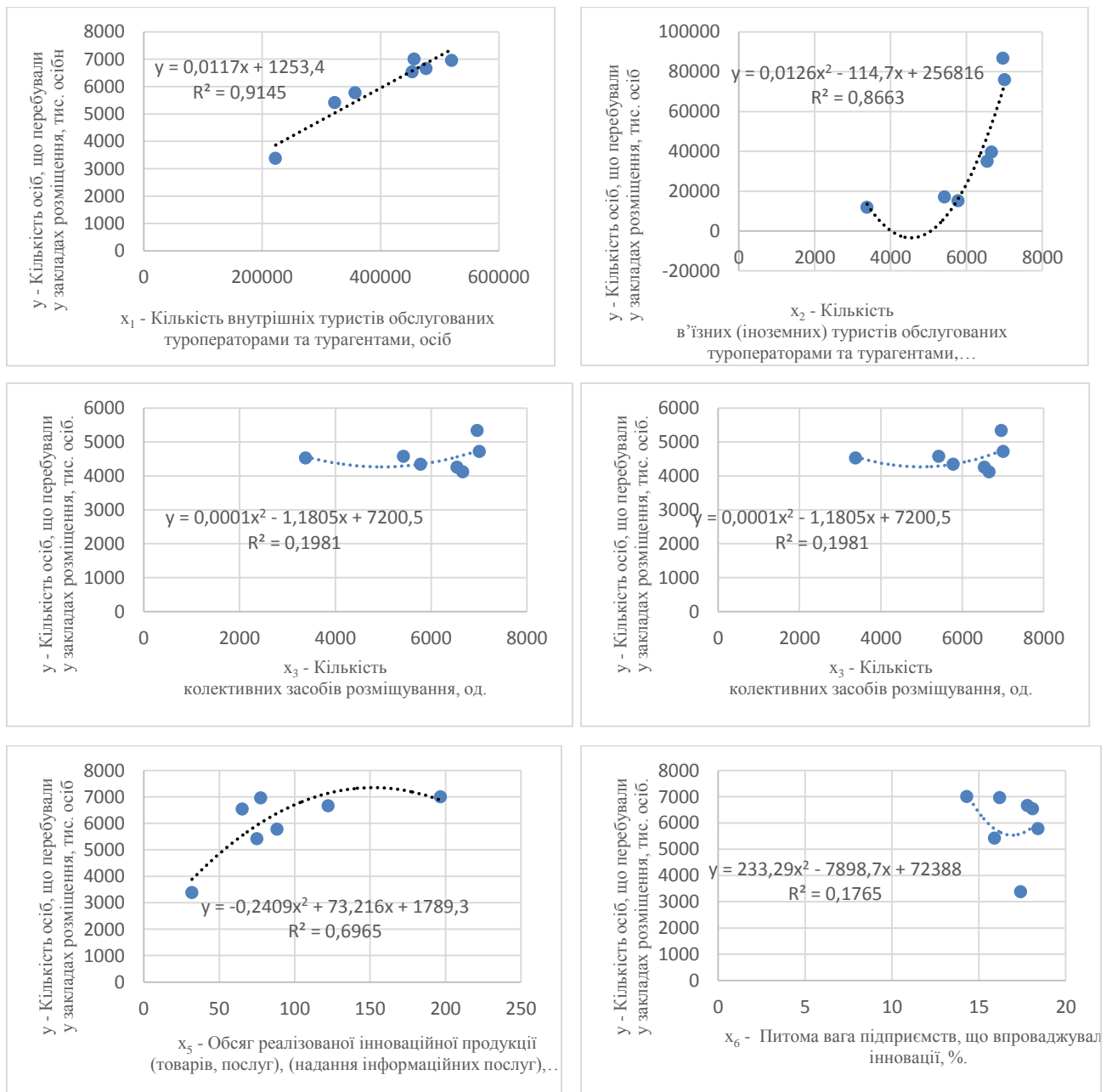

Рис. 1. Кореляційні поля залежності розвитку туристичної сфери в Україні від факторів розвитку інноваційного потенціалу (залежність кількості осіб, що перебували у закладах розміщення від зазначених факторів x_i ($i = 1...6$))

Висновки і перспективи подальших досліджень. Туристична сфера як важлива складова національної економічної системи набуває все більшого значення та швидко інтегрується у світову туристичну індустрію. Моніторинг реалізації інноваційного потенціалу туристичної сфери охоплює такі напрями: характеристика конвертації інноваційного потенціалу в інноваційний туристичний продукт; дослідження особливостей і проблем туристичної сфери, аналіз залежності розвитку туристичної сфери в Україні від факторів реалізації її інноваційного потенціалу. Перспективами подальших досліджень є визначення стратегії розвитку інноваційного потенціалу туристичної сфери.

Література.

1. Берідзе Т. М. Методичні вказівки та учбові завдання до виконання на ЕОМ самостійних робіт з аналізу багатофакторних регресійних моделей. Кривий Ріг: КФ ЗНУ, 2015. 76 с.
2. Гуржий Н.Н., Третинко А.В. Инновационные технологии в туристической индустрии. *Устойчивое развитие экономики*. 2013. №3. С. 221–224.
3. Давидова О. Особливості застосування інновацій у розвитку туристичної галузі України. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2015. Вип. 7 (172). С. 65–69 URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKNU_Ekon_2015_7_11

4. Драчук Ю.З., Дульцева І.І. Напрями вдосконалення розвитку сфери туризму на засадах інноваційних маркетингових технологій. *Економічний вісник Донбасу*. 2016. № 1 (43). С. 115–119
5. Зиновьев Ф.В., Бартошук А.В. Инновационный подход к развитию туристической отрасли Украины. *Инновационная экономика*. 2012. № 4(30). С.161–164.
6. Кальченко О.М. Теоретичні аспекти інноваційної діяльності підприємств туристичної галузі. *Вісник Чернігівського державного технологічного університету*. 2011. № 4 (54). С. 147–155
7. Карпова Г.А., Хорева Л.В. Экономика и управление туристской деятельностью: учеб. пособие в 2-х частях. Ч. 1. Санкт Петербург : Изд-во СПбГУЭФ, 2011. 268 с.
8. Касьяненко В. Дослідження сутності інноваційного потенціалу економіки. *Науковий вісник*. 2011. Вип. 8. URL: http://lvivacademy.com/vidavnitstvo_1/visnik8/fail/Kasjanenko.pdf
9. Кравченко А.В., Костючик С.В. Аналіз інноваційного розвитку вітчизняних туристичних підприємств на ринку України. *Молодий вчений*. 2017. № 10 (50). С. 922–926.
10. Крупський О.П. Концептуальні засади управління інноваційною діяльністю туристичних підприємств. *Вісник Дніпропетровського університету. Серія: Менеджмент інновацій*. 2015. Вип. 4, Т.22. С. 64-71. URL: http://tourlib.net/statti_ukr/krupskuj.htm
11. Крупський О.П. Організаційна культура туристичного підприємства як індикатор його інноваційного потенціалу. *Бізнес-інформ*. 2014. № 9. С. 200–204. URL: <https://www.researchgate.net/publication/298011106>
12. Лохман Н.В. Взаємозв'язок туристичного сектору з іншими секторами економіки при формуванні інноваційного потенціалу: *Стратегії та інновації: актуальні управлінські практики*: зб. матеріалів IV міжнар. наук.-практ. конф., (Кривий Ріг, 26 квітня 2019 р.). Кривий Ріг. ДонНУЕТ, 2019. С. 112-114.
13. Мілашовська О.І., Грянило А.В., Удут М.М. Інноваційний потенціал підприємств готельно-ресторанного бізнесу регіону. *Економіка і суспільство*, 2017. Вип.8. С. 431–435.
14. Михайліченко Г.І. Туристичний потенціал: методи оцінювання та інноваційний розвиток. *Проблеми економіки*. 2013. № 1. С.115–123. URL: http://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2013-1_0-pages-115_123.pdf
15. Михайліченко Г.І. Інноваційний розвиток туристичних підприємств: напрями змін та фактори впливу. *Економіка. Управління. Інновації*. 2012. Вип. 1 (7). URL: http://tourlib.net/statti_ukr/myhajlichenko3.htm
16. Панухник О. Інноваційний потенціал регіонального розвитку туризму та рекреації із залученням молодіжного ресурсу: передумови формування та векторність управління. *Галицький економічний вісник*. 2015. № 2 (49). С. 5-12.
17. Севастьянова С.А. Региональное планирование развития туризма и гостиничного хозяйства: учебное пособие. Москва: КНОРУС, 2007. 256 с.
18. Статистичний бюлетень. Київ: Укрстат. 2020. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publinform_u.htm
19. Туристична діяльність в Україні в 2020 р. Київ: Укрстат, 2020. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

References.

1. Beridze, T. M. (2015), *Metodychni vkazivky ta uchbovi zavdannia do vykonannya na EOM samostiinykh robit z analizu bahatofaktornykh rehresiinykh modelei* [Methodical instructions and educational tasks for performance on the computer of independent works on the analysis of multifactor regression models], KF ZNU, Kryvyi Rih, Ukraine.
2. Hurzhyi, N.N. and Tretynko, A.V. (2013), “Innovative technologies in the tourism industry”, *Ustoychivoe razvitie ekonomiki*, vol. 3, pp. 221-224.
3. Davydova O. (2015), “Features of application of innovations in development of tourist branch of Ukraine”, *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka*, vol. 7 (172), pp. 65-69, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKNU_Ekon_2015_7_11 (Accessed 23 December 2021).
4. Drachuk, Yu.Z. and Dultseva, I.I. (2013), “Directions for improving the development of tourism on the basis of innovative marketing technologies”, *Ekonomichnyi visnyk Donbasu*, vol. 1 (43), pp. 115 -119.
5. Zynoviev, F.V. and Bartoshuk A.V. (2012), “Innovativ approach to the development of the tourism industry in Ukraine”, *Innovatsiina ekonomika*, vol. 4 (30), pp. 161-164.
6. Kalchenko, O.M. (2011), “Theoretical aspects of innovation activity of tourism enterprises”, *Visnyk Chernihivskoho derzhavnoho tekhnolohichnoho universytetu*, vol. 4 (54), pp. 147-155.
7. Karpova, H.A. and Khoreva, L.V. (2011), *Ekonomika y upravlenye turystskoi deiatelnosti* [Economics and management of tourism activities], vol. 1, Vyd-vo SPbHUEF, Sankt Peterburh, Russia.
8. Kasianenko V. (2011), “Research of the essence of the innovative potential of the economy”, *Democratic governance*, [Online], vol. 8, available at: http://lvivacademy.com/vidavnitstvo_1/visnik8/fail/Kasjanenko.pdf (Accessed 24 December 2021).
9. Kravchenko, A.V. and Kostiuhyk, S.V. (2017), “Analysis of innovative development of domestic tourism enterprises in the Ukrainian market”, *Molodyi vchenyi*, vol. 10 (50), pp. 922-926.

10. Krupskiy, O.P. (2015), "Conceptual principles of innovation management of tourism enterprises", *Visnyk Dnipropetrovskoho universytetu. Seriya: Menedzhment innovatsii*, vol.4, no. 22, pp. 64-71. available at: http://tourlib.net/statti_ukr/krupskij.htm (Accessed 24 December 2021).
11. Krupskiy, O.P.(2014), "Organizational culture of a tourist enterprise as an indicator of its innovative potential", *Biznes-inform*, vol. 9, pp.200-204, available at: <https://www.researchgate.net/publication/298011106> (Accessed 26 December 2021).
12. Lokhman, N.V.(2019), "Relationship of the tourism sector with other sectors of the economy in the formation of innovation potential", *Materialiv IV mizhnar. nauk.-prakt. konf., 26 kvitnia 2019 Stratehii ta innovatsii: aktualni upravliniski praktyky* [Materials of the IV International scientific-practical conf., Apr. 5-6. 2019, Strategies and innovations: modern management practices], DonNUET, Kryvyi Rih., Ukraine, pp.112-114.
13. Milashovska, O.I. Hrianylo, A.V. and Udut, M.M. (2017), "Innovative potential of hotel and restaurant business enterprises in the region", *Ekonomika i suspilstvo*, vol. 8, pp. 431-435.
14. Mykhailichenko, H.I.(2013), "Tourism potential: evaluation methods and innovative development", *Problemy ekonomiky*, vol. 1, pp.115-12, available at: http://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2013-1_0-pages-115_123.pdf (Accessed 27 December 2021).
15. Mykhailichenko, H.I. (2012), "Innovative development of tourist enterprises: directions of changes and factors of influence", *Ekonomika. Upravlinnia. Innovatsii*, vol.1(7), available at: http://tourlib.net/statti_ukr/myhajlichenko3.htm (Accessed 04 January 2022).
16. Panukhnyk, O. (2015), "Innovative potential of regional development of tourism and recreation with the involvement of youth resources: prerequisites for the formation and vector of management", *Halyskyi ekonomichnyi visnyk*, vol. 2 (49), pp. 5-12.
17. Sevastianova, S.A. (2007), *Regional'noe planirovanie razvitija turizma i gostinichnogo hazhajstva* [Regional planning for the development of tourism and hospitality], KNORUS, Moscow, Russia.
18. State Statistics Service of Ukraine (2020), "Statistical Bulletin", available at: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publinform_u.htm (Accessed 04 January 2022).
- State Statistics Service of Ukraine (2020), "Tourist activity in Ukraine in 2020", available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (Accessed 05 January 2022).

Стаття надійшла до редакції 20.01.2022 р.